

ДОИР БА НОСИРОВ ОСИМБОЙ ОРИФОВИЧ, унвонҷӯи
БАЪЗЕ ВИЖАГИҲОИ кафедраи журналистика ва назарияи тарҷумаи
ПУБЛИСИСТИКАИ МДТ "ДДХ ба номи акад. Б. Гафуров"
ҲАҚВИИ БАҲРИДДИН (Тоҷикистон, Хучанд)
АЗИЗӢ

ОСОБЕННОСТИ НОСИРОВ ОСИМБОЙ ОРИФОВИЧ, соискатель
ЮМОРИСТИЧЕСКОЙ кафедры журналистики и теории перевода
ПУБЛИЦИСТИКИ ГОУ "ХГУ имени акад. Б. Гафурова"
БАХРИДДИНА АЗИЗИ (Таджикистан, Худжанд)

FEATURES OF НОСИРОВ ОСИМБОЙ ОРИФОВИЧ, claimant for candidate
HUMORISTIC PUBLICISM degree of the department of journalism and theory
BY BAHRIDDINA AZIZI of translation under the SEI "KhSU named after
acad. B. Gafurov" (Tajikistan, Khujand),
E-mail: osim-22@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: адабиёти тоҷик, Баҳриддин Азизӣ, насри тоҷик, жанри ҳикоя, тақриз, адабиёти асри бист, нақди адабӣ, ҳаҷви публитсистиӣ, ҳаҷви матбуотӣ

Мақола роҷеъ ба баъзе хусусиятҳои публитсистикаи ҳаҷвии адиби муосири тоҷик Баҳриддин Азизӣ баҳс менамояд. Тазаккур меравад, ки матбуоти солҳои 20-30-уми тоҷик барои бунёд ва густариши тафаккури танқидӣ, шаклгирии жанрҳои адабӣ ва журналистӣ, публитсистикаи ва ҳаҷви публитсистиӣ нақши босазое дорад. Б. Азизӣ чун як эҷодкор ва равшанфикр дар радифи садҳо адиб дар ин муборизаҳо ширкат варзида, ба афкори дар он замон мубрам – раҳой аз мафкураи феодалиӣ ва пасмондаҳои замони гузашта пайравӣ менамуд. Қайд кардан мешавад, ки нобаробариҳои ҳаёти муосир, сиёсату корбарии масъулин ва ноӯҳдабароии роҳбарону директорони совхоз, колхозу корхонаҳо ҳамеша объекти танқиди журналист ҳисоб меёфтанд. Б. Азизӣ дар аксар маводаш симои аслии қаҳрамонҳояшро барои хонанда тавассути ҳаҷв, ҳаҷви кинояомез ранҷу писханд фош месозад. Хулоса мешавад, ки публитсистикаи ҳаҷвии матлабҳои Б. Азизӣ то имрӯз барои бозтоби масоили мубрами замони адиб ва раванди ташиаккули ҷомеаи нав, усулҳои ҷадиди давлатдорӣ, ҳамчунин шаклгирӣ, руид, ташаккул ва таҳаввули адабиёту фарҳанги миллии тоҷикон дар солҳои 20-30-и қарни ХХ саҳми арзанда мебозанд.

Ключевые слова: таджикская литература, Баҳриддин Азизи, таджикская проза, рассказ, рецензия, литература двадцатого столетия, литературная критика, публицистическая сатира, печатная сатира

Статья посвящена рассмотрению вопросов об особенностях юмористической публицистики современного таджикского писателя Б. Азизи. Отмечается, что таджикская печать 20-30-х годов ХХ века сыграла значительную роль в возникновении и распространении критического мышления, формировании литературных и журналистских жанров, публицистики и публицистической сатиры. Б. Азизи, как творческий и образованный человек, участвуя в ходе этой борьбы наряду с сотнями других литераторов, следовал актуальной в то время позиции - избавлению от феодального способа мышления и пережитков прошлого. Отмечается, что распространенное в то время неравенство, политика и стиль работы ответственных лиц, непрофессионализм руководителей и директоров совхозов, колхозов и предприятий всегда считались объектом журналистской критики. Б. Азизи во многих своих материалах раскрывает перед читателем истинное лицо своих персонажей посредством юмора, иносказательной и рекомендательной сатиры. Делается вывод о том, что юмористическая публицистика Б. Азизи до сих пор вносят значительный вклад в освещение актуальных проблем того времени и процесса формирования нового общества, новых методов государственного управления, а также становления, развития и эволюции таджикской национальной литературы и культуры в 20-30-х годах ХХ века.

Key words: Tajik literature, Bahriddin Azizi, Tajik prose, story, review, literature of the twentieth century, literary criticism, journalistic satire, printed satire

The article dwells on the consideration of issues beset with features of humorous journalism of modern Tajik writer B. Azizi. It is underscored that the Tajik press referring to the 1920-ies and 1930-ies played a

significant role in the emergence and dissemination of critical thinking, formation of literary and journalistic genres, journalism and journalistic satire. B. Azizi as a creative and educated person who participated in this struggle along with hundreds of other writers followed the current position at that time - getting rid of the feudal way of thinking and remnants of the past. It is noted that the inequality widespread at that time, the policy and style of work of responsible persons, lack of professionalism of heads and directors of state farms, collective farms and enterprises have always been considered the object of journalistic criticism. B. Azizi in many of his materials reveals to the reader the true face of his characters through humor, allegorical and recommendatory satire. It is concluded that humorous journalism of B. Azizi still makes a significant contribution in to highlighting the topical problems of that time and the process of forming a new society, new methods of government, as well as the formation, development and evolution of Tajik national literature and culture referring to the 20-ies – 30-ies years of the XX-th century.

Дар давраи истиқлолият таҳқиқ ва омӯзиши муҳимтарин масъалаҳои фарҳангу таърихи миллӣ, аз ҷумла суннатҳои адабию публитсисти вусъат пайдо кард. Аҳли таҳқиқ дар пажӯҳиши масъалаҳои муҳими соҳаҳои гуногуни ҷомеа бо диду назари нав муносибат намуда, дар ин росто асарҳои арзишманде офаридаанд, ки барои дарку шинохти асолати миллӣ заминаи мусоид фароҳам овард. Аз ҷумла, дар соҳаи публитсистика низ қорҳои нисбатан шоён ба анҷом расонида шудаанд, ки барои журналистикаи миллӣ марҳалаи сифатан нав маҳсуб мешаванд. Маҳз дар замони истиқлолияти давлатии кишвар таҳқиқи масъалаҳои ниҳоят муҳими публитсистика чараён гирифт. Муҳаққиқон тавонистанд бо таъя ба сарчашмаҳои хаттӣ ва бо назардошти таҳаввули журналистикаи ҷаҳонӣ мактаби пажӯҳандагии журналистикаи миллиро асос гузоранд. Дар ин замина тавачҷуҳи олимони ба осори ҳаҷвӣ низ назаррас мебошад. Зимнан осори ҳаҷвӣ объекти пажӯҳиши ду соҳаи илм – адабиётшиносӣ ва публитсистикашиносӣ қарор гирифтааст. Аз ҷумла муҳаққиқон В. Асрорӣ, Х. Мирзозода, А. Мавлонов, С. Маҳдиев, Д. Обидов, А. Саъдуллоев, С. Солеҳов, И. Усмонов, М. Шукӯров, М. Муродов ва дигарон дар пажӯҳиши осори ҳаҷвӣ аз равзани ин ду соҳа нигаристаанд. Албатта, дар ин миён пажӯҳишҳои С. Солеҳов, И. Усмонов ва М. Муродов ҷанбаи аз публитсистикашиносӣ бартарӣ дорад. Матбуоти солҳои 20-30-уми тоҷик барои бунёд ва густариши тафаккури танқидӣ, шаклгирии жанрҳои адабӣ ва журналистӣ, публитсистика ва ҳаҷви публитсисти нақши босазое дорад. Аз таърихи журналистикаи тоҷик равшан аст, ки дар ин давра матбуот барои созмондиҳии тафаккуру назари нав хидмат карда, барои рушди ҳаҷви публитсисти саҳми арзишмандеро дорост. Дар рӯзномаву маҷаллаҳои “Шӯълаи инқилоб”, “Овози тоҷик”, “Раҳбари дониш”, “Мушфиқӣ”, “Бигиз” ва ғайра асосан мақолаҳо дар мавзӯи инқори гузашта ва тарғиби сиёсати нав ба нашр мерасиданд. Ҳамчунин, дар матбуоти он давра масъалаҳои муҳими сиёсӣ баррасӣ мешуданд, равандҳои рушди иқтисодии давлати навтаъсис равшан баён мегардиданд ва хабарҳои рӯзмарра ба мардум расонида мешуд. Ин раванд на танҳо ҷеҳраҳои нави журналистикаи тоҷикро равшан кард, балки ба рушди публитсистика, хоса публитсистикаи ҳаҷвӣ нақши муассире бозид. Дар аксар рӯзномаҳо гушаҳои ҳаҷвӣ таъсис дода шуданд ва матлабҳо дар жанрҳои фелетон, памфлет, луқма ва ғайра ба таъб мерасиданд. Гӯшаи “Тоziёна”-и рӯзномаи “Шӯълаи инқилоб” аввалин гӯшаи ҳаҷвӣ дар матбуоти тоҷик маҳсуб мешавад ва бино ба таъкиди муҳаққиқ М. Муродов ин гӯша “дар заминаи таъсири ҳаҷви адабиёти классикии тоҷику форс ба вучуд омада, хусусияти умумӣ дорад. Дар он махсусан услуби ҳаҷвнигории У. Зоконӣ эҳсос мешавад” [5, с.105]. Бояд тазаққур дод, ки дар саромати журналистика ва публитсистикаи тоҷик адибон қарор доштанд ва дар эҷоди мақола, памфлет, фелетон, луқма, ки жанрҳои нави журналистика маҳсуб мешуданд ва дар омезиш бо маҳорати нигорандагии адабии эҷодқорон таҳия мегардиданд, аз таҷрибаи бойи адабиёти классикии тоҷик қорбасти кардаанд. Дар матбуоти даврӣ дар тақлид ба асарҳои безаволи намояндагони адабиёти классикии тоҷику форс бахшҳои ҳаҷвӣ таъсис меёфтанд, ки намунаҳои хуби эҷоди ҳаҷви матбуотӣ ба ҳисоб мераванд. Роҷеъ ба таъсири адабиёти классикӣ ба матбуоти ҳаҷвии тоҷик муҳаққиқи номвар В. Асрорӣ мушаххасан чунин таъкид менамояд. “Оид ба анъана ва приёми адабиёти ҳаҷвии классикӣ “Хористон”-и “Хорпуштак”-ро низ нишон додан мумкин аст. “Хористон”-и “Хорпуштак” дар асоси принципҳои “Гулистон”-и Саъдӣ тартиб ёфта, ба услуб ва сохти ҳикояти он то ба андозаи муайяне пайравӣ мекунад” [3, с.172]. Метавон зикр кард, ки адабиёти пурғановати форсу тоҷик ва истифодаи усул нигориши адибони классикӣ барои равнақу рушди адабиёт ва баъзан жанрҳои журналистӣ, хоса публитсистикаи ҳаҷвӣ саҳми боризе дошта, дар ташаккули журналистикаи миллӣ нақши арзандае доштааст. Дар ин замина донишманди дигар С. Солеҳов низ андешаи арзишманде иброз намуда, зикр мекунанд, ки дар баробари истифодаи таҷрибаи бойи адабиёти классикӣ адибон ва публитсисти аз ҳаҷви рус ва

дигар халқҳо фаровон истифода бурдаанд. “Ҳаҷви советии тоҷик, ҳаҷви моҳиятан ва сифатан нава буда, дар асоси анъанаҳои ҳаҷви классикӣ ва фолклори тоҷик тараққӣ кард, лекин таҷрибаи бойи ҳаҷви революсионии рус ва дигар халқҳо низ истифода намуд” [7, с.143]. Дар рӯзнома таъсис додани ғӯшаҳои ҳаҷвӣ ғояи хуб буд ва дар радифи рӯзномаи “Шӯълаи инқилоб” дигар ҷаридаҳо низ тасмими кушодани ғӯшаҳои ҳаҷвиро гирифтанд. Барои мисол, рӯзномаи “Овози тоҷик” ғӯшаҳои “Қисми ҳаҷвӣ”, “Тоziёна”, “Адабиёти ҳаҷвӣ”, рӯзномаи “Тоҷикистони сурх” ғӯшаи “Ғӯшмол” ва рӯзномаи “Бедории тоҷик” ғӯшаи “Торсаки”-ро таъсис доданд. Ғӯшаҳои ҳаҷвӣ рӯзномаҳо байни мардум маҳбубият пайдо карданд. Таъсис ва ба нашр расидани маҷаллаҳои “Мушфики”, “Бигиз”, “Мулло Мушфики” дар публитсистикаи тоҷик падидаи арзишманд баҳо дода мешавад. Ғӯша ва маҷаллаҳои ҳаҷвӣ то андозае барои рушди публитсистикаи ҳаҷвӣ тоҷик нақши босамаре бозиданд. Чуноне зикр гардид, мавзӯоти матлабҳои матбуоти даврӣ дар солҳои 20-30-и асри XX асосан муборизаи синфӣ, танқиди сиёсати феодалӣ, мубориза ва маҳкуми боқимондаҳои гузашта ва тарғиби сиёсати нави даврони шӯроӣ маҳсуб шуда, маҳз матбуот дар ин раванд эҷодкоронро ба сифати журналист ва публитсистони номвар ба майдони эҷод овард. Чуноне ки ишора рафт, ибтидои асри XX давраи муборизаҳои шадида мафкуравӣ маҳсуб мешуд. Б.Азизӣ чун як эҷодкор ва равшанфикр дар радифи садҳо адибон дар ин муборизаҳо ширкат варзидааст. Қайд кардан ҷоиз аст, ки нобаробарии ҳаёти муосир, сиёсату корбарии масъулин ва ноухдабароии роҳбарону директорони савхоз, колхозу корхонаҳо низ ҳамеша объекти танқиди журналист ҳисоб меёфтанд. Б. Азизӣ дар аксар матлабҳои симои аслии қаҳрамонҳои барои хонанда тавассути ҳаҷв – ҳаҷви кинояомезу тавсиядиҳанда фош месозад. Аслан, дар қатори қаҳрамонҳои шароит ва муҳит низ чун қаҳрамон баромад намуда, ҷонибдори ин ё он раванди ташаққули афкори ҷомеа мебошанд. Муҳақиқ С.Солеҳов зикр менамояд, ки “солҳои 20-30, ки аз мураккабтарин давраҳои таърихи халқи тоҷик ва мубориза барои сотсиализм мебошад, манбаи бузургии ғоя ва образҳои бадеии ҳаҷви советии тоҷик гардиданд” [7, с.11]. Яъне, мубориза барои сотсиализм чун ғояи тафаккурсоз самти эҷоди назм ва наср, нақду танқидро муайян кард ва ҳаҷв чун силоҳи асосии журналистону мунаққидон хизмат намуд. Б. Азизӣ аз зумраи шахсиятҳои эҷодӣ аст, ки дар таҳаввули ҳаҷви публитсистӣ нақши босамаре дорад. Нақши Б. Азизӣ на танҳо дар гузариши жанри ҳикояи замони нав назарас мебошад, балки дар идомаи суннатҳои адабӣ чун ҳаҷвнигор хидматҳои мондагору ба анҷом расонидааст. Маҳз бо осори ӯ метавон ташаққули ҳикояҳои фелетонгунаро бо назардошти принципҳои насри реалистӣ ба мушоҳида гирифт. Б.Азизӣ дар радифи адибон ва журналистон бо наشري мақолаҳои тезу тунд барои бунёди насри нави сотсиалистӣ, ки баъдан бо истилоҳи насри реалистӣ маъруф шуд, саҳм дорад. Аз нигоҳи нақди ростин имрӯз аксари маводи эҷодкардаи Б.Азизиро метавон публитсистика ва журналистика унвон кард, зеро образнокии матлабҳои Б.Азизӣ чандон равшан набуда, муаллиф бештар ба факт ва мушкилӣ тавачҷӯх зоҳир намудааст. Муҳақиқ М. Муродӣ Б. Азизиро дар радифи зиёиёне ном мебарад, ки барои рушди адабиёт ва публитсистика матлабҳои зиёде навиштаанд ва бо он пойдевори адабиёт ва публитсистикаро гузоштаанд [5, с.140]. Ба андешаи С. Табаров Б. Азизӣ яке аз адибоне маҳсуб мешавад, ки барои инкишофи ҳаҷв дар адабиёт хизматҳои шоёне кардааст [7, с.150]. Бо мақолаҳои ҳаҷвӣ худ Б.Азизӣ на танҳо гурӯҳ ё синфиро ба риштаи танз ва танқид кашидааст. Ғолибан Б.Азизӣ барои бунёди ҷомеаи ростин ва ормонӣ эҷод мекард ва матлабҳо нашр менамуд. Маъруф Раҷабӣ низ дар мисоли чанд адиб нақши Б.Азизиро дар муборизаи синфӣ муҳим арзёбӣ менамояд. “Дар адабиёти бадеӣ, масалан, дар насри С.Айнӣ, Ҷ.Иқромӣ, Ҳ.Карим, Р. Ҷалил, Б.Азизӣ ва дигарон тасвири мавзӯҳои мазкур (коллективонидани хоҷагиҳои кишлоқ, муборизаи синфӣ) бо мазмунҳои қаблан аз ҷониби фирқа таъйин шуда хеле сурат гирифт” [6, с.33]. Б. Азизӣ дар радифи адибони номвар фелетон ва ҳикояҳои ҳаҷвӣ худро дар мавзӯоти иҷтимоӣ, сиёсат, забон, фарҳанг, адабиёт ва ғайра эҷод кардааст. Матлабҳои “Ширу шакар”, “Формализм ба чӣ маънӣ?”, “Хурчин”, “Анбори гул”, “Зайнит”, “Дех кучо дарахтон кучо?” ва ғайра намунаҳои хуби ҳаҷви солҳои 20-30 садаи XX маҳсуб мешаванд.

Чанд хусусияти ҳаҷви Б.Азизиро метавон ба таври зайл дастабандӣ намуд:

а) Кӯтоҳбаёнӣ. Ба таври мушаххас ва мӯъҷаз баён кардани масъалаи муҳими ҷомеа аз нигоҳанда маҳорати баланди эҷодиро тақозо мекунад. Яке аз хусусияти эҷодӣ публитсистии Б. Азизӣ дар кӯтоҳбаёнӣ буда, адиб дар ҳикоя ва фелетонҳои як масъалаи мубрамо ба риштаи таҳлил ва баҳси саҳт мекашад ва ба хонанда чеҳраи аслии ин ё он табақаи ҷомеаро нишон медиҳад. Барои мисол, аввалин ҷумлаи фелетони “Бинои расво шудан ба чанд аст”-и Б.Азизӣ характеру симои аслии қаҳрамонро ошкор менамояд. “Дар пеши оина истода мӯйи сарро аз байни шона гузаронида галстукро бастан имрӯз ҳам ду соат вақти мудирро гирифт...”[1,

с.61]. Бо ин чумлаи аввалин публитсист ишора бар он дорад, ки мудир нафари бепарво буда, вақти зиёди кории худро дар орову торо ва пардоз мегузаронад. Бо мутолиаи ин чумла метавон ба хулоса расид, ки мудир агар танҳо барои мӯйи сар шона кардан ва галстук бастан ду соат вақт масраф кунад, ба корҳои хоҷагӣ ва масъалаҳои бунёдии колхозу савхозҳо куллан вақт надорад. Чумлаи дигари ин матлаб аз забони грамофон гуфта мешавад: “Зи дасти танбалони шӯхратпараст як дам наосудам” [1, с.62]. Ибораи фавқуззикр шояд иқтибос набуда, андешаи худӣ муаллиф бошад. Грамофон на танҳо танинандоз мешавад, балки барои кушодан ва равшан кардани характери мудир кӯмак менамояд. Ҳамагӣ бо ин ду чумлаи кӯтоҳ публитсист бо маҳорати баланди нигорандагӣ тавонистааст, ки образи типии мудирони ишратпарастро ба риштаи таҳлил ва танқид кашад. б) Номҳои худсохти ҳаҷвии қаҳрамонҳо. Б.Азизӣ аз зумраи публитсистоне ба шумор меравад, ки дар эҷоди маводи ҳаҷвии матбуотӣ дар қатори унсурҳои муҳими ҳаҷвсоз ва сохтори композитсионӣ ба қаҳрамонҳояш номҳои ҳаҷвӣ гузоштааст ва бо баёни номи қаҳрамонҳо эҷодкорона мақсади худро баён намудааст. Қаҳрамонҳои маводе, ки аз нигоҳи жанр байни ҳикоя ва фелетон қарор дорад ва “Зани директор” унвон гирифтааст, номҳои аҷиб доранд. Директор Ҳардамҳаёлов ва завҷааш Маҳтобхоним аз қабилӣ мансабдороне махсуб мешаванд, ки бо вучуди бедонишӣ ва камсаводӣ худро донишманду босавод метарошанд. Муҳим будани саводомӯзӣ ва забондониро дарк карда, бо вучуди балад набудан ғалат бо русӣ ҳарф мезананд. Б.Азизӣ қаҳрамони худро Ҳардамҳаёлов унвон карда характер ва образи онро шарҳ медиҳад. Завҷаи Ҳардамҳаёлов Маҳтоб бо гирифтани вожаи “хоним” бовикору хавобаланд буданаш фош мешавад. Ҳамчунин, чанд номҳои худсохт ва ҳаҷвиро аз эҷодиёти публитсист Б.Азизӣ метавон мисол овард. Дар матлаби “Ҳасанзадагӣ” қаҳрамон бо номи Муллоҳасрат, дар “Як қубба кӯкнорӣ” қаҳрамонҳо бо номҳои Домуллоқачқул, Сумалакмахсум, Лӯкидонхӯҷа, Гочалакмирзо, дар “Бори зарурӣ” қаҳрамонҳо бо унвони Худписандов, Хушоматов ва ғайраҳо. Чунин унвон гирифтани образҳо аз нигоҳи таркиб номҳои худсохти муаллиф буда, мазмунан ҳаҷвиянд ва ҳисолу олами битинии қаҳрамононро рӯнамо менамоянд. Номҳои қаҳрамонҳо танҳо аз ҳаҷву хандаи ҳолӣ иборат набуда, муаллиф ба ин қабил шахсон нафрат дорад ва мехоҳад ба ҳолашон мардум биханданд ва аз чеҳраи асосии онҳо огоҳ бошанд. в) Хулосаи кӯтоҳ ва мантиқи матлаб. Дар ҳамаи фелетонгунаҳои Б.Азизӣ воқеа ба интиҳо мерасад ва хулосаи адиб чумлаи охирини ӯст. Аксари матлабҳои муаллиф ҳамагӣ бо як ва ё ду чумла ҷамбааст мекунад. Метавон чанд мисолро дар ин замина иқтибос овард. Ҳикояи “Бузқашӣ”: “Қасе, ки мотаму азодории Моҳбибиरो медид, бешак дилаш сӯхта мегуфт: Сангинҷон фидои орзуи асптозӣ шуд” [1, с.18]. Фелетони “Бинои расво шудан ба чанд навъ аст”: “Хоним либосҳои мудирро ҷутқа карданӣ шуда ба даст гирифта буд, ки чашмаш ба кисаи кастум ба як мактуб афтод. Гирифта хонд, ки мазмунаш ҳамин буд: “Иҷрои алифбои нав... аз кор гирифта шуд” [2, с. 63]. Матлаби “Аз масҷид ба клуб”: “Домулло Шариф, ки ба сутун така карда истода буд, якбора “во шарииато” гӯён бо пушташ ба миёнаи кӯча афтода, ба даруни лой дасту пой мезад” [1, с. 80]. Фелетонгунаҳои Б.Азизӣ вобаста ба мавзӯи масъалагузорӣ мешаванд ва бо охири чумла матлаб аз ҷониби муаллиф хулоса мегардад. Маҳорати публитсист дар он зоҳир мешавад, ки моҳирона тамоми мавзӯот ва масъалаҳои дар матн баён шуда, ки мунтазам оғоз шуда, бо занҷирбандии воқеа ташаккул меёбад, ҳамагӣ бо як чумла ҷамбааст менамояд. г) Санъати саъч. Тарзи усули баёни баъзан нигоштаҳои Б.Азизӣ ба назари мо ҷолиб намуд. Адиб дар аксар маврид аз санъати саъч истифода намудааст. Барои мисол метавон як порчаи “Худкардари даво нест”-ро иқтибос овард. “... ҷӯраи боб, бо он мурғи бирён ва қабоб, ҳам шишаҳои майи ноб...” [1, с.60]. Аз нигоҳи мо ин усули нигориш матни ҳаҷвиро боз ҳам ҷолиб карда, аз доштани маҳорати баланди эҷодии адиб шаҳодат медиҳад. Ҳаҷвнавис бо ёрии истифодаи ҳунармандонаи қофия ҷонибҳои манфии масъалаи мавриди назарро фош менамояд. Аммо хандаи ҳаҷвнавис хандаи беозор ва оддӣ набуда, аломати қаҳру ғазаб ва нафрату адовати мардуми меҳнаткаш аст. Яке аз хусусияти самти эҷоди матбуоти солҳои 20-30-и асри ХХ бо имзои мустаор эҷод кардани мақолаҳои танқидӣ ҳисоб меёбад. Ин то ҷое барои таъмини беҳатарии ҳаёти эҷодкор хизмат мекард. Аммо имрӯз дар равшан кардани шахсият ва таҳқиқи эҷоди нависанда мушкилӣ пеш меорад. То кунун шахсияти баъзе аз имзоҳои мустаор муайян карда нашудааст ва осори арзишманди онҳо ба таври умумӣ таҳқиқ карда шуда, ҷудогона мавриди омӯзиш қарор нагирифтаанд. Б.Азизӣ дар қатори дигар эҷодкорони замонаш аз имзоҳои мустаор фаровон қорбасти кардааст. Бино ба таъкиди муҳаққиқ М.Муродов Б.Азизӣ дар ҳар наشري имзои мустаори худро доштааст ва мақолаҳои худро дар рӯзнома ва маҷаллаҳои “Овози тоҷик”, “Мулло Мушфиқӣ”, “Мушфиқӣ”, “Бигиз”, “Роҳбари дониш” ва ғайра бо имзоҳои мустаор ба нашр расонидааст. “Масалан дар маҷаллаи “Бигиз” бештар бо имзои мустаори “Нотарс”, дар маҷаллаи “Мушфиқӣ” “Шаккок”,

дар “Мулло Мушфиқӣ” “Тарсақӣ”, “Нимтарс”, “Афандӣ” асарҳояшро чоп намудааст” [4, с. 95]. Таъкид кардан ба маврид аст, ки мавсуф дар мақолаҳои илмӣ, илмӣ-оммавӣ, тақризҳо, мухбирнома, хабар, очерк ва дар баъзан лавҳаҳои танқидӣ бо имзои Б.Азизӣ матлаб нашр кардааст. Қайд кардан ба маврид аст, ки журналист дар мақолаву лавҳаҳои танқидӣ бештар аз истеҳзо, киноя, ташбеҳ, зарбулмасалу мақол фаровон корбаст кардааст, ки ин низ аз доштани сабки вижаи адиб шаҳодат медиҳад. Метавон ба чунин хулоса расид, ки Б.Азизӣ яке аз поягузори ҳаҷви публитсистии тоҷик ба ҳисоб меравад ва тавассути эҷодиёти пайдарпай ва босамар дар самти таҳия ва нашри ҳаҷви матбуотӣ заминаи мустаҳкам гузоштааст. Бо эҷоди як қатор ҳикояву фелетон дар баробари аз вазъи замон огоҳ будан ва бо таъя аз руҳияи сиёсати замон ҳикояҳо эҷод кардан, ӯ чун як фарди фаъоли ҷомеа дар муҳимтарин масъалаҳои замонаш, ки мавзӯоти доғ маҳсуб мегардиданд, бетараф набудааст ва дар ин замина бо эҷоди мунтазам барои шаклгирӣ ва ташаккули тафаккури танқидӣ саҳми бориз гузоштааст. Мавсуф аз равшанфикроне ба ҳисоб меравад, ки дар навиштани матлабҳои насрӣ маҳорати баланд дошта, нигоштаҳои бо хусусияти вижаи эҷодӣ ва санъати суҳанварӣ аз матлабҳои дигар эҷодкорон тафовут дорад. Ҳаҷвиёти Б.Азизӣ дар шакли ҳикояҳои хурди ҳаҷвӣ ва фелетону луқма дар матбуоти давр нашр шудаанд ва фарогири мавзӯоти алифбо, забон, маҳкуми ақидаҳои буржуазӣ, танқиди нишонаҳои бади замони нав ва илму адаб мебошанд. Б.Азизӣ дар фелетонҳои бештар ҷонибдори мардуми меҳнаткаш ва оддӣ буда, намояндагони барҷастаи сиёсати замонашро бо овардани далелеҳо танқид ва мазаммат мекунад. Қаҳрамонҳои публитсист дар аксар нигоштаҳои таҳайюлӣ набуда, протитипи мардуми захматкаш маҳсуб мешаванд. Хусусияти ҳаҷви Б.Азизӣ дар он зоҳир мешавад, ки адиб бо гуфтани сухани ҳаҷвӣ танҳо мақсади хандонданро надорад. Дар фелетон, памфлет, луқма ва мақолаҳои ӯ ҳаҷв як василаи танқид ва изҳори афкори инлоди ба мушкилоти шахсони мансабдор ба ҳисоб меравад. Бояд тазаққур дод, ки сол то сол муҳтавои ҳаҷвиёти Б.Азизӣ ташаккул ёфтаанд ва аз мутолиаи маводаш метавон хулоса кард, ки ӯ низ дар баробари эҷод ва мутолиа аз нигоҳи диду назари журналистӣ мавзӯҳои қолибро интиҳоб мекард ва ба мавзӯҳои мубраму доғ тавассути тозиёнаи ҳаҷву тарз даст мезад. Ҳаҷвияҳои Б.Азизӣ то имрӯз барои бозтоби масоили мубрами замони адиб ва раванди ташаккули ҷомеаи нав, усулҳои ҷадиди давлатдорӣ, ҳамчунин шаклгирӣ, рушд, ташаккул ва таҳаввули адабиёт, журналистика ва фарҳанги миллии тоҷикон дар солҳои 20-30-и қарни ХХ саҳми арзандае мебозанд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Азизӣ, Б. Зани директор/Б.Азизӣ. – Душанбе: Ирфон, 1969. – 208 с.
2. Азизӣ, Б. Худкардаро даво нест/Б.Азизӣ// – Мушфиқӣ. – 1930. -№ 13-14
3. Асрорӣ, В. Халқ ва адабиёт/В.Асрорӣ. – Душанбе: Ирфон, 1968. – 176 с.
4. Муродов, М. Б. Ҳаҷв дар публитсистикаи Баҳриддин Азизӣ /М.Б.Муродов// Баъзе масъалаҳои журналистика ва ҳаҷви публитсистӣ.– Душанбе: Деваштич, 2005.– С. 95-100.
5. Муродов, М.Б. Публитсистикаи ҳаҷвӣ (масъалаҳои пайдоиш, инкишоф ва таҳаввул)/М.Б.Муродов. – Душанбе: Ирфон, 2015. – 230 с.
6. Раҷабӣ, М. Таърихи танқид ва адабиётшиносӣ. Асосҳои назариву эстетикӣ адабиёти тоҷикӣ марҳалаи якуми шӯравӣ. Солҳои 1920-1954/М.Раҷабӣ. – Душанбе: Адиб, 1997. – 176 с.
7. Солеҳов, С. Ҳаҷв дар матбуоти тоҷики солҳои 20-30/С.Солеҳов.–Душанбе:Дониш,1969.–143 с.
8. Табаров, С. Ҳаёт, адабиёт, реализм/С.Табаров. – Душанбе: Ирфон, 1966. – с.322.

REFERENCES:

1. Azizi, B. The Director`s Wife/B. Azizi.- Dushanbe: Cognition, 1969. - 208 p.
2. Azizi, B. There is no Cure for Self-Harm / B.Azizi // - Mushfiqi. - 1930. -№ 13-14
3. Asrori, V. Folklore and Literature/V.Asrori.- Dushanbe: Cognition, 1968. - 176 p.
4. Murodov, M. B. Parody in Bakhriddin Azizi`s Journalism / M.B.Murodov // Some issues of journalism and parody.– Dushanbe: Devashtich, 2005.– P. 95-100.
5. Murodov, M.B. Humorous Journalism (issues of origin, development and evolution). - Dushanbe: Cognition, 2015. - 230 p.
6. Rajabi, M. History of Criticism and Literary Criticism. Theoretical and aesthetic bases of the Tajik literature of the first Soviet period. 1920-1954/ M.Rajabi.-Dushanbe: Man-of-Letters, 1997. - 176 p.
7. Solehov, S. Humor in the Tajik press in the 20-ies and 30-ies. - Dushanbe: Knowledge, 1969. - 143 p.
8. Tabarov, S. Life, literature, realism/S.Tabarov.-Dushanbe: Cognition, 1966. - p.322.